

Okul Öncesi Çocuğa Sahip Anne-Babalara Yönelik “Çocuk Yetiştirmeye İlişkin Anne-Baba Görüşleri Ölçeği” ve “Anne-Baba Tutum Ölçeği” Geliştirme Çalışması¹

A Study on Developing “Parent Views on Raising Children Scale” and “Parent Attitudes Scale” for Parents with Preschool Children

Arzu ÖZYÜREK²

Öz

Anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarının belirlenmesinde görüşleri ile gerçek tutumları arasında farklılıklar olabilir. Anne-babaların çocuk yetiştirmeye ilişkin görüşleri ile tutumlarının ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiğinden hareketle bu çalışmada, anne-babaların çocuk yetiştirmeye ilişkin görüşleri ve tutumlarının belirlenmesi amacıyla iki farklı ölçek geliştirme çalışmasına yer verilmiştir. İlk çalışma grubu okul öncesi 3-6 yaş grubu çocuğa sahip 263 anne ve 262 babadan, ikinci çalışma grubu 276 anne ve 268 babadan oluşmuştur. Yapılan Açıklayıcı Faktör analizleri sonrası her iki ölçeğin üç faktörden oluştuğu belirlenmiş ve bu faktörler Demokratik Tutum, Baskıcı ve Otoriter Tutum, Aşırı Hoşgörülü Tutum olarak isimlendirilmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda 40 maddelik Çocuk Yetiştirmeye İlişkin Anne-Baba Görüşleri Ölçeği Okul Öncesi Formunun 3-6 yaş grubu çocuğu olan anne-babaların çocuk yetiştirmeye yönelik görüşlerinin belirlenmesinde; 38 maddelik Anne-Baba Tutum Ölçeği Okul Öncesi Formunun anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarının belirlenmesinde kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Anne-baba tutumları, çocuk yetiştirmeye ilişkin görüşler, ölçek geliştirme.

Abstract

There may be differences between parents' views and their actual attitudes in determination of their childrearing behavior. In the present study, two different scales were developed in order to determine the views and attitudes of parents on raising children based on the need to evaluate their views and attitudes on the topic separately. The first study group included 263 mothers and 262 fathers with pre-school children aged 3-6 years, and the second study group included 276 mothers and 268 fathers. After the exploratory factor analysis, it was determined that both scales contained three factors and these factors were identified as Democratic Attitude, Repressive and Authoritative Attitude, and Extremely Tolerant Attitude. It was concluded based on the findings that the 40-item Parent Views on Raising Children Scale Preschool Form could be used to determine the views of the parents with 3-6 year-old children and the 38-item Parental Attitude Scale Preschool Form could be used to determine their childrearing attitudes of the parents.

Key words: Parents attitudes, parent views on raising children, developing scale.

Giriş

Ebeveyn tutum ve davranışları, bireyin doğduğu andan itibaren hayata bakışını önemli ölçüde etkilemektedir. Birey, öncelikle anne-babasının gözünden hayatı tanımaya başlamakta ve daha sonra başkalarıyla ilişkileri şekillenmektedir (Aktaş Özkafacı, 2012). Çocuk yetiştirme tutumları, çocukların uyum ve davranış sorunları, sosyal yaşamı, iletişim biçimi, akademik başarısı gibi durumlar üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Bozyiğit, 2013; Caspi et al, 2003;

1 Bu çalışma, Karabük Üniversitesi BAP birimi tarafından desteklenen KBÜ-BAP-16/1-KP-073 no'lu “Anne-Baba Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeklerinin Geliştirilmesi” isimli projenin bir ürünüdür.

2 Doç. Dr., Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü. a.ozyurek@karabuk.edu.tr

Connolly ve O'Moore, 2003; İkiz, 2015; Kabasakal, 2012; Liyanage et al, 2003; Özkan, 2014; Rodriguez, 2003).

Anne-babaların çocuk yetiştirme tutumları, farklı kaynaklarda farklı başlıklar altında toplanmış olsa da genel olarak demokratik tutum, aşırı koruyucu tutum, ilgisiz ve kayıtsız tutum, aşırı hoşgörülü/izin verici tutum, tutarsız tutum, otoriter tutum olarak ele alınabilir. Demokratik tutumun benimsendiği aile ortamında çocuklar karşılıksız sevilir, kurallar herkes içindir, anne-baba ve çocuk hakları ve sorumlulukları arasında denge vardır, çocukların düşüncelerine önem verilir (Durmuş, 2006; Ucur, 2005). Aşırı koruyucu tutumun benimsendiği aile ortamında, çocuğun yapması gereken işler yakınındaki yetişkinler tarafından yapılır ve çocuğa sorumluluk verilmez, çocuk aşırı derecede sevilir, korunur ve kollanır (Seydoğulları, 2008). İlgisiz ve kayıtsız tutumun benimsendiği aile ortamında, çocuğa ilgi ve sevgi gösterilmez, çocuk yokmuş gibi davranılır, rahatsız edici bir durum olmadıkça sorun yoktur (Ayyıldız, 2005). Aşırı hoşgörülü tutumun benimsendiği aile ortamında, abartılmış bir sevgi gösterisi ve sağlıksız anne-baba-çocuk iletişimi vardır, çocuğa sınırsız haklar tanınmıştır. Tutarsız tutumun benimsendiği aile ortamında, anne-babanın davranışlarında tutarsızlık vardır ve çocuk neyin doğru neyin yanlış olduğundan emin değildir (Özyürek, 2004) Otoriter tutumun benimsendiği aile ortamında, yüksek düzeyde bir kontrol vardır, kabul ve ilgi düşüktür. Otorite tarafından kurallar konur, nedenleri açıklanmaz ve çocuktan bu kurallara mutlaka uyması beklenir, kurala uymadığında cezalandırılır (Kaya, 2010; Şanlı, 2007). Anne-babaların çocuk yetiştirme tutumları sosyo-demografik özellikleri, kendi yetiştiriliş tarzları, çocuk gelişimine ilişkin bilgi düzeyleri, çocuğa ilişkin bazı özelliklerden (Begde, 2015; İzmir Karaduman, 2012; Özyürek, 2004) ve hatta kendi anne-babalarının tutumlarından etkilenmektedir (Sak, Şahin Sak, Atli ve Şahin, 2015: Özyürek, Begde, Özkan ve Yavuz, 2013; Yılmaz, 2004).

Anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarının çocukların kişilik gelişimi zihin ve dil gelişimi, psiko-motor gelişim, sosyal ve duygusal gelişimleri üzerinde olumsuz ve olumlu çeşitli etkilere sahip olduğundan hareketle (Dursun, 2010; Eisenberg et al, 2003; Özyürek, 2004) yapılan pek çok akademik çalışmada, anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarının belirlenmesi konu edilmiştir. Bu aşamada, anne-babaların çocuk yetiştirmeye yönelik tutumlarının nasıl belirlenebileceği konusu gündeme gelmektedir. Okul öncesi dönem çocuğa sahip anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarının belirlenmesinde Türkçeye uyarlanan veya geliştirilmiş ölçekler bulunmaktadır. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği-PARI (Akt: Öner, 1996), Aile Tutum Envanteri (Torun, 1989; Özdemir, 1991), Ebeveyn Tutum Ölçeği (Karabulut, Demir ve Şendil, 2008), "Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği (PARQ) (Akt: Özyürek ve Tezel Şahin, 2012), Aile Çocuk Yetiştirme Tarzları Ölçeği (Ural, Güven, Azkeskin ve Kılıç, 2012), Anne Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği (Önder ve Gülay, 2009), Ebeveyn Davranış Değerlendirme Ölçeği (Diken, Topbaş ve Diken, 2009) ve HAMEL Anne Tutum Testi (Akt. Kuzu, 2006) bunlardan bazılarıdır. Pek çok lisansüstü tezde anne-baba tutum ölçeği geliştirme çalışmaları yapılmıştır.

Tutumlar ve görüşler birbirine benzer olsalar da görüşlerin genellenebilirlik derecesi ve ölçülmesi tutumlara göre farklıdır. Görüşler, belirli durumlarda gösterilen özgül tepkiler iken tutumlar daha geniş çapta olaylar grubuna veya insan topluluklarına karşı bireyin tepkilerindeki etkilerini ifade etmektedir. Bunun yanında, bireyler görüşlerinin farkındadır, fakat tutumlarının tam olarak farkında olmayabilirler. Ölçme bakımından, görüşlerin genellikle tarama listeleri veya anketlerle ölçüldükleri görülmektedir (Tezbaşaran, 2008). Anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarının belirlenmesinde görüşleri ile gerçek tutumları arasında farklılıklar olabileceğinden hareketle, anne-babaların çocuk yetiştirmeye ilişkin görüşleri ile tutumlarının ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiği düşünülmüştür. Bu nedenle bu

çalışmada, anne-babaların çocuk yetiştirmeye ilişkin görüşleri ve tutumlarına ilişkin iki farklı ölçek geliştirme çalışmasına yer verilmiştir.

Madde Yazımı

Madde yazımı aşamasında, test geliştirici akademik bilgisi ya da kişisel deneyimlerinden yararlanarak çok sayıda madde yazar ve bu aşamada konu alanı diğer kişilerden yardım alabilir. Madde havuzuna, istenildiği zaman yeni madde eklenip çıkarılabilir veya mevcut maddeler düzenlenebilir (Kan, 2013). Bu aşamada anne-baba çocuk yetiştirme tutumlarının neler olduğu ve bu tutumların hangi özellikleri içerdiğine ilişkin alanyazın taranmıştır. Anne-baba tutumları demokratik, aşırı koruyucu, aşırı hoşgörülü, baskıcı-otoriter, mükemmeliyetçi ve tutarsız tutum olarak sınıflanmıştır. Daha sonra bu tutumlara ilişkin madde havuzu oluşturulmuştur. Taslak ölçeklere ait alt boyutlar ve örnek maddeler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Taslak Ölçekler Alt Boyutları ve Örnek Maddeleri

Tutum	Çocuk Yetiştirmeye İlişkin Anne-Baba Görüşleri Ölçeği	Anne-Baba Tutum Ölçeği
Demokratik Tutum	Çocuğun her durumda duygu ve düşüncesini ifade etmesi desteklenmelidir.	Çocuğumu, her durumda duygu ve düşüncesini ifade etmesi için desteklerim.
Aşırı Koruyucu Tutum	Çocuk bir işi yapmakta zorlandığında, o iş anne baba tarafından yapılmalıdır.	Çocuğum bir işi yapmakta zorlandığında, o işi ben yaparım.
Aşırı Hoşgörülü Tutum	Çocuk aile bireyleri tarafından şımartılmalıdır.	Çocuğumu şımartırım.
Baskıcı-Otoriter Tutum	Çocuğun yanlış davranışları cezasız kalmamalıdır.	Çocuğumun yanlış davranışlarını cezalandırırım.
Mükemmeliyetçi Tutum	Çocuk, toplumun istediği ideal insan olarak yetiştirilmelidir.	Çocuğumu, toplumun istediği ideal insan olarak yetiştiririm.
Tutarsız Tutum	Çocuk bir kurala uymadığında bazen cezalandırılmalı bazen görmezden gelinmelidir.	Çocuğum bir kurala uymadığında, bazen cezalandırırım bazen görmezden gelirim.

Her iki ölçek için deneme formları giriş kısmına, ölçeği dolduracak bireyler için gerekli açıklama yazılmıştır. Ölçek maddeleri, karışık sırada sıralanmış, beşli likert tipine göre düzenlenmiştir. Likert tipi sorular ilgili konu hakkında tutum veya görüş içeren ifadeye katılım düzeyini belirten seçenekler içermektedir. Analiz aşamasında bu seçenekler derecelerine göre birer sayısal değer atanarak kodlanır ve böylece nitel veri nicel veriye dönüştürülerek analiz edilir (Turan Şimşek ve Aslan, 2015). Ölçek “Tamamen Katılıyorum” “Katılıyorum”, “Kısmen katılıyorum”, “Katılmıyorum” ve “Hiç katılmıyorum” olarak derecelendirilmiş ve deneme uygulamasına hazır hale getirilmiştir.

Ön Deneme Uygulaması

Bu aşamada, taslak ölçekler dört ebeveyne uygulanmıştır. Ebeveyle genel olarak ölçek madde sayısını fazla bulduklarını söylemişler ve her iki ölçek maddelerinin birbirinin aynı olduğunu belirtmişlerdir. Ölçek maddeleri, her iki ölçekte farklı sırada yer alacak şekilde yeniden düzenlenmiş ve uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Ölçeklerin ayrı ayrı iki çalışma grubuna uygulanmasının daha güvenilir sonuçlar vereceği düşünülmüştür.

Deneme Uygulaması

Çalışmada, gerekli etik izin ve Karabük Valiliği resmi izinleri alındıktan sonra, çocuğu okul öncesi eğitim kurumuna devam eden anne-babalara uygulanmak üzere ölçekler 1000’er adet çoğaltılmış ve okul öncesi öğretmenleri aracılığı ile anne-babalara ulaştırılmıştır. Geri dönüş sağlanan ölçekler değerlendirmeye alınmıştır. Böylece okul öncesi 3-6 yaş grubu çocuğa sahip 263 anne ve 262 baba Çocuk Yetiştirmeye İlişkin Anne-Baba Görüşleri Ölçeği için

çalışma grubunu (N=525), 276 anne ve 268 baba ise Anne-Baba Tutum Ölçeği için çalışma grubunu (N=544) oluşturmuştur.

Geçerlik Çalışmaları

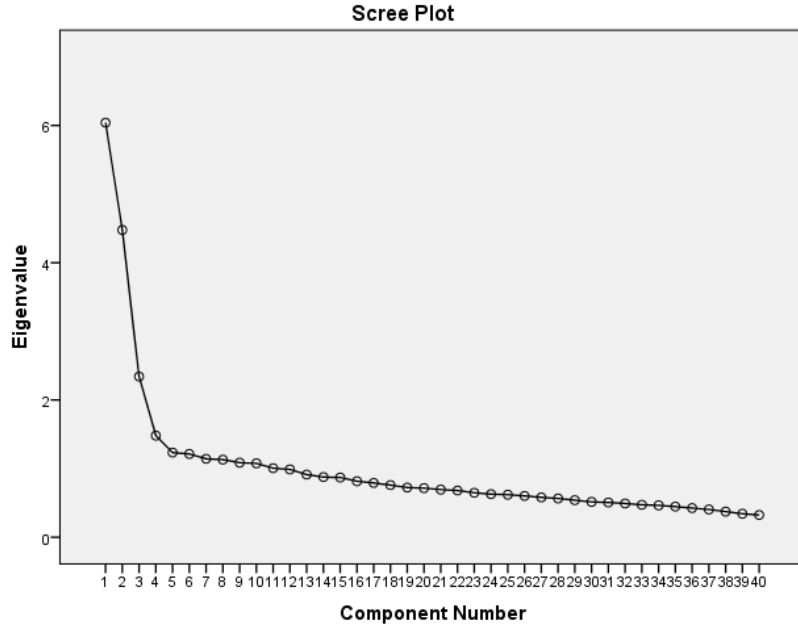
Geçerlik, ölçme aracının ölçmek istediği özelliği başka değişkenlerle karıştırmadan ölçebilme derecesi olarak tanımlanabilir. Bir testin geçerliğinin belirlenmesinde kapsam analizi, elde edilen puanları uygun bir ölçütten elde edenler puanlarla karşılaştırma ve yapının araştırılmasını içerebilir (Gezen, 2013; Kan, 2006). Bu çalışmada ise bir başka geçerlik türü olan görünüş geçerliğinden yararlanılmıştır. Testin ismi, açıklamalar, sorular, testin düzeni vb. faktörler testin genel olarak geçerliğine ilişkin bir görüş geliştirmesini sağlamaktadır. Olumlu izlenimler test sorularına güvenilir cevaplar almayı kolaylaştırmaktadır Görünüş geçerliğinde, uzman görüşünden yararlanılmaktadır (Büyüköztürk, 2003).

Görünüş geçerliği kapsamında, başlangıçta toplam 70'er maddenin yer aldığı formlardaki maddelerin ilişkili olduğu tutuma uygun olup olmadığı, açıklık ve anlaşılabilirliği gibi konularda görüşleri alınmak üzere 9 alan uzmanına gönderilmiştir. Uzman görüşleri sonrası, maddelerin olabildiğince olumlu ifadelerden oluşmasına dikkat edilmiş, bazı maddeler çıkarılmış ve bazı maddelerin ifadelerinde düzeltmeler yapılmıştır. Görüşlerin değerlendirilmesi amaçlanan ölçekte maddelerin ifadeleri "desteklenmelidir", "yapılmalıdır" ve tutumların değerlendirilmesi amaçlanan ölçekteki maddelerin ifadeleri "desteklerim", "yaparım" şeklinde düzenlenmiştir. Bu şekilde kapsam geçerliğinin sağlanmasına çalışılmıştır. Büyüköztürk'e göre (2003), kapsam geçerliğinde test maddelerinin ölçülmek istenen özelliği yansıtmayı yansıtmadığı sorusuna cevap aranmakta ve her bir maddenin uygunluğuna bakılmaktadır. Uzman görüşü sonrası, her iki ölçekten de 11 madde çıkarılmış ve 59'ar maddeden oluşan iki ölçek uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Ölçeklerin yapı geçerliğini istatistiksel olarak belirlemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi (AFA) tekniği kullanılmıştır. Faktör analizi, sosyal bilimlerde ölçek geliştirme veya uyarlama çalışmalarında yapı geçerliğine ilişkin kanıt elde etmek amacıyla en sık kullanılan tekniklerden biridir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010). Ölçeğin öncelikli olarak, faktör analizine uygun olup olmadığını anlamak amacıyla KMO ve Bartlett testi yapılmıştır. Bu kapsamda KMO testi ölçüm sonucunun .50 ve daha üstü, Bartlett küresellik testi sonucunun da istatistiksel olarak anlamlı olması gerekmektedir (Jeong, 2004).

Çocuk Yetiştirmeye İlişkin Anne-Baba Görüşleri Ölçeği (ÇOYGÖ) Geçerlik Çalışmaları

ÇOYGÖ için KMO testi sonucu .86, Bartlett küresellik testi de ($p < 0.01$) anlamlı bulunmuştur. Buna göre, değişkenler arasında yüksek korelasyonların mevcut olduğu, veri setinin faktör analizi için uygun olduğu (Kalaycı, 2009) görülmüştür. İlk analizde, öz değeri 1'den büyük olan 16 faktör olduğu belirlenmiştir. Şekil 1'de faktörlerin öz değerlerine ait saçılma diyagramı verilmiştir.

Şekil 1. ÇOYGÖ Faktörleri Öz Değerlerine Ait Saçılma Diyagramı.

Şekil 1 incelendiğinde, ÇOYGÖ için öz değeri diğer faktörlerden daha yüksek olan ve açıkladığı varyansı daha yüksek olan üç faktörün baskın olduğu anlaşılmaktadır. Bu aşamadan sonra, ölçeğin faktör yapısının daha iyi anlaşılabilmesi için döndürme yöntemlerinden varimax (dikey) döndürme kullanılmıştır. AFA için maddelerin yer aldıkları faktördeki yük değerleri için sınır değer .30 olarak alınmış, faktör yük değeri .30'un altında olan 19 madde (2, 4, 10, 12, 14, 18, 22, 25, 26, 30, 33, 37, 41, 43, 44, 46, 54, 58, 59.maddeler) ölçekten çıkarılmıştır. Nihai analiz sonunda ÇOYGÖ AFA bulguları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. ÇOYGÖ Faktör Analizi Sonucu Faktör Yük Değerleri

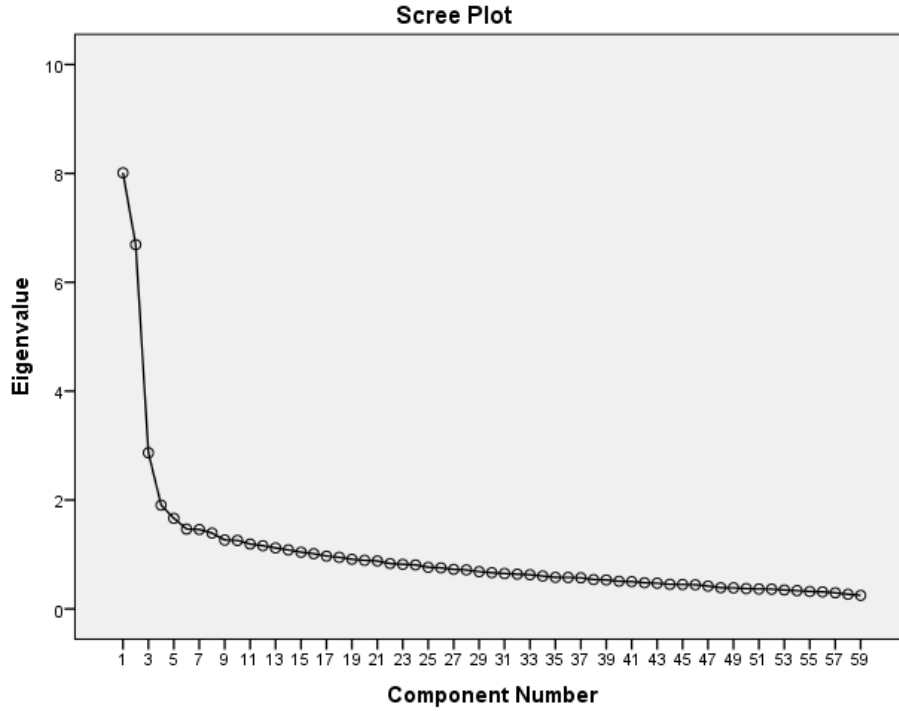
Madde	Faktör-1	Faktör-2	Faktör-3
m50	0,719		
m49	0,671		
m31	0,663		
m39	0,638		
m56	0,617		
m16	0,602		
m11	0,596		
m36	0,556		
m53	0,542		
m23	0,534		
m45	0,517		
m13	0,443		
m3	0,432		
m21	0,421		
m48		0,643	
m47		0,617	
m34		0,609	
m32		0,606	
m17		0,596	
m55		0,577	
m15		0,571	
m42		0,538	
m38		0,525	

m57	0,463	
m51	0,458	
m28	0,457	
m6	0,428	
m29		0,613
m24		0,537
m7		0,516
m5		0,500
m8		0,495
m52		0,476
m35		0,475
m9		0,457
m27		0,455
m19		0,451
m40		0,373
m20		0,359
m1		0,352

Tablo 2'ye göre, ÇOYGÖ için yapılan AFA sonucunda ölçeğin üç faktörlü olduğu sonucuna varılmıştır. Bu faktör ölçeğe ilişkin toplam varyansın %32,15'ini açıklamaktadır. Yapılan faktör analizi sonucunda elde edilen veriler ölçeğin geçerliğinin yüksek düzeyde olduğuna işaret etmektedir. Ortaya çıkan faktörlere ait maddeler yeniden gözden geçirildikten sonra, faktör 1 Demokratik Tutum, faktör 2 Baskıcı ve Otoriter Tutum ve Faktör 3 Aşırı Hoşgörülü Tutum olarak isimlendirilmiştir. Maddeler dikkate alındığında Demokratik Tutum alt boyutu 14 madde, Baskıcı ve Otoriter Tutum 13 madde ve Aşırı Hoşgörülü Tutum alt boyutu 13 madde olmak üzere ölçeğin toplam 40 maddeden oluştuğu görülmektedir.

ABTÖ Geçerlik Çalışmaları

ABTÖ için KMO testi sonucu .87, Bartlett küresellik testi de ($p<0,01$) anlamlı bulunmuştur. Buna göre, değişkenler arasında yüksek korelasyonların mevcut olduğu, veri setinin faktör analizi için uygun olduğu (Kalaycı, 2009) görülmüştür. İlk analizde, öz değeri 1'den büyük olan 16 faktör olduğu belirlenmiştir. Şekil 2'de faktörlerin öz değerlerine ait saçılma diyagramı verilmiştir.

Şekil 2. ABTÖ Faktörleri Öz Değerlerine Ait Saçılma Diyagramı.

Şekil 2 incelendiğinde, ABTÖ için öz değeri diğer faktörlerden daha yüksek olan ve açıkladığı varyansı daha yüksek olan üç faktörün baskın olduğu anlaşılmaktadır. Bu aşamadan sonra, ölçeğin faktör yapısının daha iyi anlaşılabilmesi için döndürme yöntemlerinden varimax (dikey) döndürme kullanılmıştır. AFA için maddelerin yer aldıkları faktördeki yük değerleri için sınır değer .30 olarak alınmış, faktör yük değeri .30'un altında olan 21 madde (3, 6, 7, 10, 18, 19, 20, 21, 24, 25, 30, 35, 36, 40, 41, 43, 44, 51, 54 ve 58. maddeler) ölçekten çıkarılmıştır. Nihai analiz sonunda ABTÖ AFA bulguları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. ABTÖ Faktör Analizi Sonucu Faktör Yük Değerleri

Madde	Faktör-1	Faktör-2	Faktör-3
m47	0,749		
m52	0,709		
m56	0,703		
m46	0,702		
m53	0,691		
m14	0,672		
m22	0,630		
m1	0,615		
m17	0,595		
m33	0,581		
m38	0,572		
m50	0,562		
m57	0,510		
m59	0,455		
m5	0,442		
m37		0,623	
m34		0,619	
m9		0,610	
m48		0,591	

m11	0,540	
m13	0,505	
m28	0,489	
m2	0,487	
m39	0,482	
m55	0,478	
m49	0,435	
m42	0,411	
m15		0,703
m12		0,570
m32		0,558
m8		0,519
m31		0,493
m23		0,492
m27		0,479
m26		0,472
m16		0,451
m4		0,343
M45		0,325

Tablo 3'e göre, ABTÖ için yapılan AFA sonucunda ölçeğin üç faktörlü olduğu sonucuna varılmıştır. Bu faktör, ölçeğe ilişkin toplam varyansın %35,08'ini açıklamaktadır. Yapılan faktör analizi sonucunda elde edilen veriler ölçeğin geçerliğinin yüksek düzeyde olduğuna işaret etmektedir. Ortaya çıkan faktörlere ait maddeler yeniden gözden geçirildikten sonra, faktör 1 Demokratik Tutum, faktör 2 Baskıcı ve Otoriter Tutum ve Faktör 3 Aşırı Hoşgörülü Tutum olarak isimlendirilmiştir. Demokratik Tutum alt boyutu 15 madde, Baskıcı ve Otoriter Tutum 12 madde ve Aşırı Hoşgörülü Tutum alt boyutu 11 madde olmak üzere ölçeğin toplam 38 maddeden oluştuğu görülmektedir.

Güvenirlik Çalışmaları

Güvenirlik, birbiri ardına yapılan denemelerde aynı sonucun elde edilmesi, bir özelliğin benzer koşullar altında aynı araçla ölçülmesi sonucunda tutarlı sonuçlar elde edilmesidir. En genel anlamıyla, güvenilirlik ölçme aracının ölçülmek istenen özelliği hatasız olarak ölçebilme derecesi olarak tanımlanabilir (Kan, 2006). ÇOYGÖ ve ABTÖ güvenilirlik çalışmaları kapsamında Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı, test-tekrar test ve iki yarım test güvenilirliğinden yararlanılmıştır.

ÇOYGÖ Güvenirlik Çalışmaları

ÇOYGÖ, ilk uygulamadan dört hafta sonra 14 anne ve 14 baba olmak üzere 28 kişiye yeniden uygulanmıştır. Tablo 4'te, ÇOYGÖ faktörlerine ilişkin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları ve test-tekrar test korelasyonları verilmiştir.

Tablo 4. ÇOYGÖ Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayıları ve Test-Tekrar Test Güvenirliği

Faktörler	Cronbach Alfa Değeri	Test-Tekrar Test Korelasyonu
Faktör 1	0,84	0,72
Faktör 2	0,80	0,80
Faktör 3	0,72	0,76

Tablo 4 incelendiğinde, ÇOYGÖ 1. Faktörüne (Demokratik Tutum) ait alpha değerinin 0,84, 2. Faktörüne (Baskıcı Tutum) ait alpha değerinin 0,80 ve 3. Faktörüne (Aşırı Hoşgörülü Tutum) ait alpha değerinin 0,72 olarak bulunduğu görülmektedir. Likert tipi bir ölçekte yeterli sayılabilecek bir güvenilirlik katsayısının olabildiğince 1'e yakın olması gerekmektedir (Tezbaşaran, 1997). Ölçeğin test-tekrar test korelasyonları 1.Faktör için 0,72, 2.Faktör için

0,80 ve 3.Faktör için 0,76 olarak belirlenmiştir. Buna göre, ÇOYGÖ'nin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

ÇOYGÖ ilk ve son %27'lik grupların her üç boyutta da madde ortalama puanları bakımından gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuş ($p<0,01$) ve ölçeğin güvenilir olduğu şeklinde yorumlanmıştır.

ABTÖ Güvenirlik Çalışmaları

ABTÖ, ilk uygulamadan dört hafta sonra 18 anne ve 16 baba olmak üzere 24 kişiye yeniden uygulanmıştır. Güvenirlik çalışmasında Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı, test-tekrar test ve iki yarım test güvenirlüğinden yararlanılmıştır. Tablo 5'te ABTÖ faktörlerine ilişkin Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları ve test-tekrar test korelasyonları verilmiştir.

Tablo 5. ABTÖ Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayıları ve Test-Tekrar Test Güvenirliği

Faktörler	Cronbach Alfa Değeri	Test-Tekrar Test Korelasyonu
Faktör 1	0,87	0,82
Faktör 2	0,77	0,70
Faktör 3	0,72	0,77

Tablo 5 incelendiğinde, ABTÖ 1. Faktörüne (Demokratik Tutum) ait alpha değerinin 0,87, 2. Faktörüne (Baskıcı ve Otoriter Tutum) ait alpha değerinin 0,77 ve 3. Faktörüne (Aşırı Hoşgörülü Tutum) ait alpha değerinin 0,72 olarak bulunduğu görülmektedir. Ölçeğin test-tekrar test korelasyonları 1.Faktör için 0,82, 2.Faktör için 0,70 ve 3.Faktör için 0,77 olarak belirlenmiştir. Buna göre, ABTÖ'nin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

ABTÖ ilk ve son %27'lik grupların her üç boyutta da madde ortalama puanları bakımından gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuş ($p<0,01$) ve ölçeğin güvenilir olduğu şeklinde yorumlanmıştır.

Ölçek Puanlarının Değerlendirilmesi

Ölçekler için kullanılan likert tipi derecelendirme "Tamamen Katılıyorum-5 puan" "Katılıyorum-4 puan", Kısmen katılıyorum-3 puan", "Katılmıyorum-2 puan" ve "Hiç katılmıyorum-1 puan" olarak puanlanmıştır. ÇOYGÖ'den alınan ham puanların yüksek olması, anne-babaların ilgili alt boyutta yer alan tutuma ilişkin görüşlerinin daha baskın olduğu şeklinde yorumlanabilir. ABTÖ'den alınan yüksek puanlar, anne-babaların ilgili alt boyutta yer alan çocuk yetiştirme tutumlarının daha baskın olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, okul öncesi çocuğa sahip anne-babaların çocuk yetiştirmeye yönelik görüşleri ve çocuk yetiştirme tutumlarının belirlenmesi amacıyla geliştirilen iki farklı ölçeğin geçerlik güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Sonuç olarak; Çocuk Yetiştirmeye İlişkin Görüşler Ölçeğinin 40 madde ve üç alt boyuttan oluşan yapısının okul öncesi 3-6 yaş grubu çocuğu olan anne ve babaların çocuk yetiştirmeye yönelik görüşlerinin belirlenmesinde kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu görülmüştür. Anne-Baba Tutum Ölçeğinin 38 madde ve üç alt boyuttan oluşan yapısının ise okul öncesi 3-6 yaş grubu çocuğa sahip anne ve babaların çocuk yetiştirme tutumlarının belirlenmesinde kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu belirlenmiştir.

Her iki ölçekteki boyutlar Demokratik Tutum, Baskıcı ve Otoriter Tutum, Aşırı Hoşgörülü Tutum olarak isimlendirilmiştir. Yapılacak akademik çalışmalarda, okul öncesi çocuğa sahip anne ve babaların, çocuk yetiştirmeye yönelik görüşleri ve tutumlarının birlikte değerlendirilmesinin anlamlı sonuçlar elde edilmesini sağlayacağı öngörülmektedir.

Kaynaklar

- Aktaş Özkafacı, A. (2012). Annenin çocuk yetiştirme tutumu ile sosyal beceri düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ar-El Üniversitesi, İstanbul.
- Ayyıldız, T. (2005). Zonguldak il merkezinde 0-6 yaş çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Karaelmas Üniversitesi, Zonguldak.
- Bozyiğit, S. (2013). Çocukların çevre bilinçli tüketici olarak sosyalleşmesinde annelerin çocuk yetiştirme tutumlarının rolü, Yayınlanmamış doktora tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Büyüköztürk, Ş. (2003). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı. İstatistik, araştırma deseni spss uygulamaları ve yorum. Ankara: Pegem A yayıncılık.
- Caspi, A., Harrington, H. L., Milne, B., Amell, W., Theodore, R. F. ve Moffitt, T. E. (2003). Children's behavioral styles at age 3 are linked to their adult personality traits at age 26. *Journal of Personality*, 71 (4), 495-513.
- Connolly, I., ve O'Moore, M. (2003). Personality and family relations of children who bully, *Personality and Individual Differences*, 35 (3), 559-567.
- Çokluk, Ö., Şekercioglu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik spss ve lisrel uygulamaları, Ankara: Pegem Akademi.
- Diken, Ö., Topbaş, S. ve Diken, İ. H. (2009). Ebeveyn davranışını değerlendirme ölçeği (EDDÖ) ile çocuk davranışını değerlendirme ölçeğinin (ÇDDÖ) geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 10 (2), 41-60.
- Durmuş, R. (2006). 3-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin kişilik özellikleri ile anne-baba tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Dursun, A. (2010). Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleriyle anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Eisenberg, N., Zhou, Q, Losoya, S. H., Fabes, R. A., Shepard, S.A., Murphy, B. C., Reiser, M., Guthrie, I. K. ve Cumberland, A. (2003). The relations fo parenting, iffortful control and ego control to children's emotional expressivity, *Child Development*, 74 (3), 875-895.
- Gezen, G. (2013). Geçerlik, Tavşancıl, E. (Çev.Ed.), Psikolojik test ve değerlendirme testlere ve ölçemeye giriş (ss.172-207), Ankara: Nobel Yayıncılık.
- İkiz, S. (2015). Okul öncesi dönem çocuklarında fiziksel ve ilişkisel saldırganlığın ebeveyn tutumları açısından incelenmesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- İzmir Karaduman, D. (2012). İlköğretim 1.kademe 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişki, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Arel Üniversitesi, İstanbul.
- Jeong, J. (2004). Analysis of the factors and the roles of hrd in organizational learning styles as identified by key informants at selected corporations in the Republic of Korea, Phd Thesis, Texas A&M University, USA.
- Kabasakal, C. (2012). Çocuk psikiyatri polikliniğine ilk başvuran ailelerin aile işlevselliği ve çocuk yetiştirme tutumları, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Kalaycı, Ş. (2009). Spss uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri, Ankara.
- Kan, A. (2013). Test geliştirme, Tavşancıl, E. (Çev.Ed.), Psikolojik test ve değerlendirme testlere ve ölçemeye giriş (ss. 233-276), Ankara: Nobel Yayıncılık.

- Kan, A. (2006). Ölçme araçlarında bulunması gereken nitelikler, Tan, H. (Ed.) Eğitimde ölçme ve değerlendirme (ss. 87-138), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karabulut Demir, E. ve Şendil, G. (2008). Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ), Türk Psikoloji Yazıları, 11 (21), 15-25.
- Kaya, A. (2010). İlköğretim öğrencilerinin anne - babalarının çocuk yetiştirme tutumlarının kişilik özelliklerine göre değişkenliğinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Kuzu, N. (2006). Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan aile katılım çalışmalarının anne davranışları üzerindeki ve annelerin okul öncesi eğitime yönelik görüşlerine ilişkin etkisinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Liyanage, K. C., Prince, M. J. ve Scott, S. (2003). Mother-child joint activity and behavior problems of pre-school children, *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 44 (7), 1037-1048.
- Önder, A. ve Gülay, H. (2009). Reliability and validity of parenting styles and dimensions questionnaire. *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 1 (1), 508-514.
- Öner, N. (1996). Türkiye’de kullanılan psikolojik testler, bir başvuru kaynağı, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Özdemir, A. (1991). A study on the effectiveness of mother training on mothers. Master of arts, Boğaziçi University, İstanbul.
- Özkan, İ. (2014). Ergenlerde anne-baba tutumlu ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Özyürek, A., Begde, Z., Özkan, İ. ve Yavuz, N. F. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin bakış açısına göre ailedeki yaşlı bireylerin ebeveyn tutumları ve çocuk davranışları üzerindeki etkisi, VII.Ulusal Yaşlılık Kongresi, s.273-278. 23-25 Mayıs, Karabük.
- Özyürek, A. ve Tezel Şahin, F. (2012). Altı yaşında çocuğa sahip annelerin çocuklarıyla ilişkilerinin incelenmesi, *International Refereed Academic Social Sciences Journal*, 5 (3), 72-86.
- Özyürek, A. (2004). Kırsal bölge ve şehir merkezinde yaşayan 5-6 yaş grubu çocuğa sahip anne babaların çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Rodriguez, M. C. (2003). Parental discipline and abuse potential affects on child depression, anxiety and attributions, *Journal of Marriage and Family*, 65 (Nov.), 809-817.
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Atli, S. ve Şahin, B. K. (2015). Okul öncesi dönem: Anne-baba tutumları, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (3), 972-991.
- Seydoğulları, S.Ü. (2008). Demokratik ve otoriter ana baba tutumlarının lisede öğrenim gören öğrencilerin ahlaki yargı yeteneğine etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Şanlı, D. (2007). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Tezbaşaran, A.A. (2008). Likert tipi ölçek hazırlama kılavuzu (e-kitap). Erişim: http://www.academia.edu/1288035/Likert_Tipi_Ölçek_Hazırlama_Kılavuzu
- Tezbaşaran, A. (1997). Likert tipi ölçek geliştirme kılavuzu. 2. baskı, Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayını.
- Torun, A. (1989). A preliminary form of a scale on mother attitudes toward highly competitive school entrance exams for fifth grade students. Master of arts, İstanbul University, İstanbul.
- Turan, İ., Şimşek, Ü. ve Aslan, H. (2015). Eğitim araştırmalarında likert ölçeği ve likert tipi soruların kullanımı ve analizi, *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 186-203.

- Ucur, Z.E. (2005). Farklı aile tutumlarının okulöncesi dönem 5 yaş çocuklarının bilişsel performans düzeylerine etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Ural, O., Güven, G., Azkeskin, K. E. ve Kılıç, M. (2012). Çocuklarımızı nasıl yetiştiriyoruz? 12 ilden aileler ve 5-6 yaşındaki çocukları, Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi 3. Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi “Okul Öncesi Eğitimde Farklı Yaklaşımlar ve Kültürlerarası Bakış” (ss.15-23), 12-15 Eylül. Adana.
- Yılmaz, V. (2004). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına anneannelerin etkilerinin incelenmesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Extended Abstract

Introduction

Although attitudes and views are similar, the degree of generalizability and the measurement of the views are different when compared to attitudes. While views are specific responses demonstrated in certain situations, attitudes refer to the effects of a wider group of events or groups of people on an individual's response. Furthermore, individuals are aware of their views, but they may not be fully aware of their attitudes. There may be differences between parents' views and their actual attitudes in determination of their childrearing behavior. In the present study, two different scales were developed in order to determine the views and attitudes of parents on raising children based on the need to evaluate their views and attitudes on the topic separately.

Method

While identifying the items, a literature review was conducted on the attitudes of parents about childrearing and the characteristics of these attitudes. Parental attitudes were classified as democratic, oppressive-authoritarian, over-tolerant, overprotective, perfectionist and inconsistent attitudes. Subsequently, an item pool was constructed for these attitudes. The scale items were organized as a five-point Likert scale and sorted in mixed order.

Pilot scheme was conducted with four parents. In the pilot scheme, a different study group was used for each scale. The first study group included 263 mothers and 262 fathers with pre-school children aged 3-6 years, and the second study group included 276 mothers and 268 fathers. Item analysis was conducted with exploratory factor analysis (EFA) technique. The KMO and Bartlett tests were performed to determine whether the scale was primarily suitable for factor analysis. As a result of EFA conducted for Parent Views on Raising Children Scale (PVRCS), 19 items with a factor load of less than .30 were removed from the. As a result of EFA conducted for Parent Attitudes Scale (PAS), 21 items with a factor load of less than .30 were removed from the scale. It was determined that both scales included three factors. Factor 1 Democratic Attitude, Factor 2 Oppressive and Authoritative Attitude, and Factor 3 Extremely Tolerant Attitude. The data obtained as a result of the factor analysis demonstrated that the scales had high level of validity.

The Cronbach Alpha reliability coefficient, test-retest and double half test reliability were used within the scope of the PVRCS and PAS reliability studies. It was observed that the alpha value for the PVRCS 1st Factor (Democratic Attitude) was .84, the alpha value for the 2nd Factor (Oppressive Attitude) was .80 and the alpha value for the 3rd Factor (Extremely Tolerant Attitude) was .72. The test-retest correlations dor the scale were .72 for Factor 1, .80 for Factor 2, and .76 for Factor 3. It was observed that the alpha value for PAS 1st Factor (Democratic Attitude) was .77, the alpha value for 2nd factor (Oppressive and Authoritative Attitude) was .77 and the alpha value for 3rd Factor (Extremely Tolerant Attitude) was .72.

The test-retest correlations of the scale were .82 for Factor 1, .70 for Factor 2, and .77 for Factor 3. Accordingly, it was concluded that both scales had high reliability. Furthermore, there was a statistically significant difference between the groups based on item mean scores of the first and last 27% groups in all three dimensions ($p < 0,01$) and the scale was interpreted as reliable.

Within the scope of validity studies, face validity was utilized. First, field experts were asked to determine whether the total 70 items were suitable to the attitudes they were related, their clarity and comprehensibility, and the required editing was carried out. The scales consisting of 59 items after the expert opinion were ready for implementation.

Likert type rating included five points: "Totally agree-5 points" "I agree-4 points", "Partially agree-3 points", "I disagree-2 points" and "I totally disagree-1 point". The high PVRCS raw scores could be interpreted as the parents had more dominant views about the related sub-dimension. The high PAS scores could be interpreted as the parents had more dominant attitudes about the relevant sub-dimension.

Results

After the exploratory factor analysis, it was determined that both scales contained three factors and these factors were identified as Democratic Attitude, Repressive and Authoritative Attitude, and Extremely Tolerant Attitude. It was concluded based on the findings that the 40-item Parent Views on Raising Children Scale Preschool Form could be used to determine the views of the parents with 3-6 year-old children and the 38-item Parental Attitude Scale Preschool Form could be used to determine their childrearing attitudes of the parents. In future academic studies, it is recommended to assess the views and attitudes of parents with preschool children on childrearing together to achieve meaningful results.